

נס והוד, טבע ומבוכה

הרב משה אברמן
ראש כולל לשעבר (שיקגו, תשנ"ח-תשנ"ט)
כיום יועץ תורני לשליחים

את פרשת בהעלותך ניתן לחלק בצורה ברורה לשני חלקים. חלקו הראשון עוסק בהוד וההדר של המשכן, קידוש הלויים לעבוד בו והתמודדות מכובדת עם שאלת עבודת ה' בעניין הטמאים שאינם יכולים לקיים את הפסח בזמנו. עד להערכות של ישראל לחניה מסודרת ומסע העם על פי ה' בהכרזה בחצוצרות. אך מיד אחר המסע הראשון מהר סיני אל עבר ארץ ישראל, מסע של שלשה ימים, הכל מתפורר – "ויהי העם כמתאננים רע באזני ה' ". ואם נראה שיש כאן מעידה רגעית, עונש "בקצה המחנה" עם תיקון מהיר של משה בתפילה ועצירת הבעירה, מגלה לנו התורה שאין זה כך. מיד אחר שקיעת האש מסופר "והאספסוף אשר בקרבו התאוותא" האספסוף מתחיל בטענות הנובעות מתאוה אך מיד "ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר". התאוה והתלונות עוברות מהאספסוף אל תוך כלל ישראל אשר גם הם מתלוננים על היעדר בשר.

אך אולי המפתיע ביותר היא תגובתו של משה - "וישמע משה את העם בכה... ובעיני משה רע". משה אינו מרוצה כלל וכלל מהמתרחש ואנו מצפים שיעמוד על רגליו וייתן לעם תוכחת מוסר. אך לא זו היא תוצאת ה-"רע" שבעיני משה. הוא אמנם מתרעם, אך לא כלפי העם אלא כלפי הקב"ה. משה פוצה בטענות קשות מול הקב"ה "ויאמר משה אל ה' למה הרעת לעבדך ולמה לא מצתי חן בעיניך לשום את משא כל העם הזה עלי? האנכי הריתי את כל העם הזה אם אנכי ילדתיהו כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האמן את הינק על האדמה אשר נשבעת לאבתיו? מאין לי בשר לתת לכל העם הזה כי יבכו עלי לאמר תנה לנו בשר ונאכלה? לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד ממני" מה גורם לו למשה להפנות חיצו טענות כה קשים דווקא כלפי הקב"ה?

הנצי"ב בהקדמתו לספר במדבר מסביר מדוע חז"ל כינו את הספר "ספר הפקודים" בהתעלמות ממרכיבים משמעותיים אחרים. "דעיקר זה הספר הוא המחליף ומשנה הליכות עם ה' בחיי העולם מאז שהגיעו לארץ ישראל. מן הדרך שהלכו במדבר. שבמדבר היו מתנהגים במדת תפארת שהלך לימין משה שהוא לגמרי למעלה מהליכות הטבע. ובארץ ישראל הלכו בדרך הטבע בסתרי השגחת מלכות שמים ברוך הוא". ספר במדבר משקף את המעבר מדרך הנהגה אלוקית אחת – ניסית, לדרך אחרת - טבעית. "אכן עיקר ההפרש הזה היה ניכר בשני הפקודים... ונשתנו בצורת המעשה לפי הליכות ישראל. משום הכי בפעם הראשונה היה על פי סדר הדגלים מד' רוחות כמרכבה לשכינה... ולא כן בפקודי פרשת פינחס".

שינוי זה מתרחש בהדרגה. אמנם עיקרו בשנת הארבעים, לפני הכניסה לארץ, אך תחילתו כבר בפרשתנו. "עפ"י זה הכונה אמרו חז"ל בשבת דף קט"ו ד-ו'יהי בנסוע הארון' הוא ספר בפני עצמו. ללמדנו באשר כי התחלת השנוי היה מן 'ויהי העם כמתאננים' וגו'". לאור הדברים הללו אפשר להבין את המהפך החד בין תחילת פרשתנו לסופה. ההוד והדר הם שיקוף של הנהגה הנסית. ואז בא המסע הראשון לקראת הכניסה לארץ ואתו גם השינוי הקל לעבר הנהגה טבעית. עצם השינוי מעורר חששות. עד היום ביטחונם היה במן שירד באופן נסי. אך אם הנהגה הנסית עומדת לפוג מתי ייפסק המן? ואם אין מן "מי יאכלנו בשר" במדבר? "זכרנו את הדגה... את הקישואים ואת האבטחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים" היכן נמצאם במסענו במדבר? "אין כל בלתי אל המן עיננו", ומי יודע מתי הוא יפסק.

על רקע זה מובנת תגובת משה. משה פונה לקב"ה ואומר - כל זמן שהנהגת דרכי את העם

באופן נסי הרי שאני יכול לנהלם. אך אם פנינו להנהגה טבעית "למה הרעות לעבדך... לשום את משא כל העם הזה עלי? ... מאין לי בשר... לא אוכל לבדי לשאת את כל העם". ולפי זה מובנת גם תגובת הקב"ה למשה "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אשר ידעת כי הם זקני העם ושטריו... ונשאו אתך במשא העם ולא תשא לבדך".

לתגובות: moshaber@gmail.com